

ДАНОЧНА ГАРАНЦИЈА

Согласно членот 33 од Уставот на Република Северна Македонија, секој е должен да плаќа данок и други давачки и да учествува во намирувањето на јавните расходи на начин утврден со закон. Владеењето на правото е темелна вредност прецизирана во Уставот, а ЗДП е донесен во потполна усогласеност со Уставот на Република Северна Македонија. Во контекст на наведеното, преку институтот "даночна гаранција" Законот за даночна постапка (ЗДП) создава механизам кој треба да:

- ги заштити даночните приходи и темелно, целисходно и целосно да ја заштити државата од неплаќањето на данок
- да влијае во насока на спречување на нелојалната конкуренција во однос на даночните обврзници кои редовно ги исполнуваат своите даночни обврски и да гарантира еднаква правна положба и еднаков третман на сите даночни обврзници, што е должност на УЈП и е услов за фер и праведно оданочување.

УПРАВИТЕЛОТ И ОСНОВАЧОТ КАКО ДАНОЧНИ ГАРАНТИ

Со ЗДП е утврдена одговорност на лицето кое има удел во даночниот обврзник (основач) и на лицето кое го застапува даночниот обврзник (управител), кои како даночни гаранти со сиот свој имот гарантираат за плаќањето на даночниот долг на даночниот обврзник утврден со решение на Управата за јавни приходи или неплатен во постапка за присилна наплата. Гаранцијата на основачот и управителот произлегува оттаму што овие лица се во позиција од која директно се носат одлуки или се контролираат одлуките на даночниот обврзник- друштво, кои пред сè влијаат на процесот на работењето на друштвото т.е. на стопанските активности на даночниот обврзник како резултат на кои може да произлезе даночен долг. Овие лица не се гаранти за неплатениот данок само доколку докажат дека биле оневозможени за плаќање на пристигнатиот данок поради претходно нерешено правно прашање за кое е надлежен државен орган или суд.

Во врска со даночната гаранција на основач и управител, се поставува прашање за разликата на одговорноста што ја имаат овие лица согласно Законот за трговски друштва (ЗТД). Кога се работи за водење на даночна постапка и за даночно-правен однос, се применува ЗДП како *lex specialis*. Додека ЗТД ја дели одговорноста на основачите на трговско друштво за обврските на друштвото, која може да биде неограничена и солидарна или пак содружниците да не одговараат за обврските на друштвото, согласно ЗДП даночните обврзници не може да се разликуваат според одговорноста на основачите или управителите за донесените одлуки од нивна страна кои се однесуваат за исполнување на даночните обврски. ЗДП не познава поим "содружници" или "основачи", туку поим "даночни обврзници" под кој се подразбират физички и правни лица кои должат данок, гарантираат за данок, треба да платат данок за сметка на трето лице, или треба да исполнат некоја друга обврска која произлегува од даночните закони. За даночни цели во делот на наплата на данокот пред даночниот орган ист третман имаат и оние даночни

обврзници кај кои постои совесно и одговорно управување - однесување на управителите, што вклучува и такво исполнување на даночните обврски, и оние даночни обврзници кај кои што одлуките при управувањето со даночниот обврзник донесени без товар (одговорност за обврските на друштвото) или од небрежност може да водат кон неисполнување на даночните обврски и може да нанесат штета на Буџетот на Република Северна Македонија.

ДРУГИ ДАНОЧНИ ГАРАНТИ / ДРУГИ ВИДОВИ ДАНОЧНА ГАРАНЦИЈА

ЗДП обезбедува механизам за заштита на даночните приходи и еднаков третман на даночните обврзници во поглед на исполнувањето на нивните даночни обврски така што регулира и други случаи и услови кога одговорноста за плаќањето на даночниот долг се пренесува на друг даночен должник – даночен гарант.

Најзастапен вид на даночна гаранција е гаранцијата при одбивка/задршка на данокот, која функционира како дел од редовното оданочувањето. Лица кои што се одговорни за пресметувањето и за плаќањето на данок по задршка/одбивка, во смисла на Законот данокот на личен доход и Законот за данокот на добивка, гарантираат за пресметувањето и за плаќањето на овој данок. Овие лица – исплатувачи имаат точно определни законски обврски за пресметување, пријавување и плаќање на даночната обврска во име и за сметка на даночниот обврзник (примателот на личен доход/приход), а Управата за јавни приходи кон овие лица ги спроведува своите законски овластувања за присилна наплата, надворешна контрола, примена на казни и др.

Други видови даночна гаранција кои ги пропишува ЗДП, а се применуваат во случаите кога постои долг на даночниот обврзник и тој долг е доспеан, а не е платен од даночниот обврзник во рокот на доспевање, се:

- **Гаранција на правниот наследник** - Доколку претпријатие или дел од претпријатие се пренесе на трето лице, тогаш третото лице гарантира за даночните долгови на пренесеното претпријатие или делот од претпријатието, кои настанале од почетокот на последната календарска година пред пренесувањето и гаранцијата се ограничува на големината на преземиот имот;
- **Гаранција при ликвидација** - Ако правното лице во ликвидација нема доволно парични средства да го исполни даночниот долг во целост, вклучувајќи ги и приходите од продажбата на имотот, преостанатиот даночен долг ќе го платат основачите, управителот или членовите на управата, ако, во согласност со законот, статутот или актот за основање на правното лице, се солидарно или според удел одговорни за обврските на правното лице;
- **Гаранција при статусна промена** - Даночниот долг на правно лице кое престанува да постои заради статусни промени го исполнува правниот следбеник, без оглед на тоа дали пред

завршување на постапката на статусната промена знаел дека правниот претходник не го исполнил, делумно или во целост, својот даночен долг;

- **Гаранција на должникот на даночниот должник** – Даночен гарант е и лице кое има долг кон даночниот обврзник кој е должник, до висина на долгот кон него;
- **Гаранција на блиско лице кое остварило корист при целосно или делумно бесплатни правни зделки на даночен должник во корист на блиско лице во текот на последните пет години пред или по настанување на даночниот долг** – Бесплатните правни зделки во корист на блиско лице можат да бидат оспорени од УЈП, доколку правната зделка е направена на штета на Управата за јавни приходи. Штета има, доколку оној кој имал корист во време на правната зделка имал сознанија за постоење на закана за неспособност за плаќање. Лицето кое остварило корист гарантира со постоечкиот пренесен имот за даночниот долг на давателот.

ЗДП во делот на даночна гаранција предвидува и можност за доброволно преземање на долгот на должникот. Лицето кое го презема долгот на должникот гарантира за плаќањето на преземениот долг во износот определен во нотарски заверената изјава.

ПОСТАПКА ЗА УТВРДУВАЊЕ НА ДАНОЧНА ГАРАНЦИЈА И НАПЛАТА НА ДОЛГОТ ОД ДАНОЧЕН ГАРАНТ

Постапката за определувањето на даночен гарант има за цел создавање на услови за наплата на долгот од даночниот гарант и започнување на постапка за присилна наплата кон даночниот гарант, доколку изостане доброволно исполнување на долгот и од негова страна.

Освен во случаите на одбивка/задршка на данок на данокот, постапката спрема даночниот гарант започнува со донесување на даночна решение за утврдување на даночна гаранција и определување на даночен гарант. Имено, согласно член 16 од ЗДП, УЈП во даночна постапка има право да бара исполнување на даночниот обврски на даночниот обврзник. Членот 18 од ЗДП уредува дека даночен должник е лице кое треба да исполни одредена обврска за плаќање од даночна постапка, а според ставот (2) групен даночен должник е даночниот гарант кој одговара за плаќање на даночниот долг на даночниот обврзник во случај кога даночниот обврзник кој е долж не го плаќа во рокот на досиевање. Овдештаму, одговорноста на даночниот гарант за плаќање на даночниот долг на даночниот обврзник, во случај кога даночниот обврзник кој е долж не го плаќа во рокот на досиевање, е даночна обврска на даночниот гарант и УЈП има право да бара исполнување на оваа обврска во даночна постапка. Кога се работи за основач или управител на друштво како даночен гарант, УЈП по службена должност ја започнува постапката спрема даночниот гарант откако во постапката за присилна наплата кон главниот должник даночниот долг не е наплатен или главниот должник нема средства на кои може да се изврши присилна наплата на долгот.

УЈП не може да донесе решение за даночна гаранција само ако даночното побарување против главниот должник застарело. Начелото на временско важење пропишано со ЗДП овозможува дејствијата во даночната постапка да се преземаат согласно прописите кои се на сила во времето кога се преземаат и согласно актуелните одредби од ЗДП само застареноста на долгот е ограничување за утврдување на даночна гаранција.

Со донесното даночно решение, УЈП го задолжува даночниот гарант во законски определен рок да ја исполни обврската за плаќање на даночен долг. Доколку даночниот гарант не го плати долгот во определениот рок, УЈП своите овластувања за присилна наплата на долгот ги спроведува и спрема даночниот гарант. Имено, согласно член 126 став (3) од ЗДП, УЈП може да започне присилна наплата кон едно или повеќе лица кои се даночен должник, за еден ист даночен долг, што значи дека за ист даночен долг постапката за присилна наплата УЈП може да ја спроведува истовремено и кон главниот даночен должник и кон даночниот гарант.

Даночниот гарант како даночен должник може да ги користи и законски пропишаните олеснувања за плаќање, како што е можноста за одложено плаќање на долгот. При одобрување на одложено плаќање на долгот на даночниот гарант, се прекинува или не започнува постапка за присилна наплата на долгот кон даночниот гарант.

При спроведувањето на законските овластувања за наплата на долгови, вклучително и за определување на даночна гаранција, утврдување на даночен гарант како друг даночен должник, исполнување на долгот од страна на даночниот гарант и спроведување на присилна наплата спрема даночниот гарант, УЈП ги почитува општите и стратешките принципи за управување со даночните долгови: ефективност, ефикасност, интегритет и професионалност.

Мерките за наплата и присилна наплата на неплатените даночни долгови треба да доведат до намалување на неплатените даночни долгови и собирање на даночните приходи, врз основа на приоритизација на ризиците и насочување на вистинските активности во вистинско време кон вистинските должници. Оттаму, УЈП јасно ги регулира условите за започнувањето на дејствија за утврдување на даночна гаранција и определување на даночен гарант, особено кога се работи за основач или управител на друштво како даночен гарант. УЈП постапува во зависност од проценетиот степен на ризичност на секој долг и секој даночен обврзник што е должник. Со тоа УЈП ја изразува својата грижа за целисходност на постапките, мерена преку нивната ефективност и ефикасност, грижата за обезбедување на интегритет - доверба во УЈП и во даночната администрација за разумно спроведување и незлоупотребување на законските овластувања, како и грижата за професионалност – совесност, квалитет, одговорност, објективност, непристрасност, праведен и еднаков третман кон сите даночни обврзници.

ИНФОРМИРАЈТЕ СЕ ПОВЕЌЕ ЗА ПЛАЌАЊЕТО НА ДАНОЧЕН ДОЛГ!

Интернет страницата на УЈП www.ujp.gov.mk ви овозможува брз и лесен пристап до публикациите, даночните информации и обрасци. Ви препорачуваме да ги преземете даночните информации за постапката и начинот на плаќање на даночен долг со користење на можноста за одложено плаќање на месечни рати или еднократно одлагање на плаќањето на даночниот долг преку <http://www.ujp.gov.mk/mk/publikacii/pogledni/76>

Инфо центарот на УЈП <http://kontaktcentar.ujp.gov.mk>, преку бесплатната телефонска линија 0800 33 000 или 02/3253 200, ви овозможува да заштедите време и да користите лесна и брза комуникација со даночната администрација за општите прашања во врска со оданочувањето, одделните даночни процедури и постапки за плаќање.

Твој данок, твоја иднина!